

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА ГРИНЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ
(CASE OF GRINENKO v. UKRAINE)
(Заява № 33627/06)

Стислий виклад рішення від 15 листопада 2012 року

20 листопада 2004 року прокуратура м. Києва порушила щодо заявника та двох інших осіб кримінальну справу.

Близько об 23:00 год. 20 листопада 2004 року заявника було затримано працівниками міліції в його квартирі в м. Харкові та в подальшому доставлено до м. Києва. Жодних процесуальних документів про затримання заявника не було складено.

Як стверджується заявником, тієї ночі та вранці 21 листопада 2004 року його було побито працівниками міліції з метою отримання від нього зізнання у вчиненні злочину.

Вранці цього ж дня заявника було допитано без присутності захисника в якості свідка по справі. Перед початком допиту заявника було попереджено про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань та дачу завідомо неправдивих показань. Крім того, йому було роз'яснено його право не свідчити проти себе. Після допиту заявник підписав явку з повинною.

Об 13:30 год. 21 листопада 2004 року слідчим було складено протокол затримання заявника, в якому вказувалось, що підставою для затримання заявника було те, що очевидцем було вказано на нього, як на особу, що вчинила злочин. Заявнику було роз'яснено його права підозрюваного.

Того ж дня до кримінального провадження було допущено двоє захисників для заявника: один, призначений слідчими органами, та інший, найнятий батьком. В подальшому заявника неодноразово допитували в присутності лише захисника, призначеного слідчими органами.

30 листопада 2004 року заявнику було пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину.

14 січня 2005 року під час допиту заявник повідомив слідчому, що його явка з повинною від 21 листопада 2004 року була надана ним в результаті жорстокого поводження з боку працівників міліції.

Під час судового провадження заявник також скаржився на жорстоке поводження з боку працівників міліції, при цьому детально описуючи їхні дії. Заявник стверджував, що таке поводження працівників міліції призвело до того, що він підписав явку з повинною. Працівники міліції, які були викликані до суду, заперечували вказані твердження заявника.

25 червня 2005 року апеляційний суд м. Києва визнав заявника винним у вчиненні злочину та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі. Постановляючи обвинувальний вирок, суд не виявив порушень права заявника

на захист і взяв до уваги явку з повинною заявника від 21 листопада 2004 року, покази співобвинувачених та свідка.

2 лютого 2006 року Верховний Суд України залишив вищевказаний вирок без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі - Європейський суд) заявник скаржився за такими статтями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція): ст. 3 - на те, що 20 та 21 листопада 2004 року він зазнав жорстокого поводження з боку працівників міліції, а також, що за цим фактом не було проведено ефективного розслідування щодо цього; п. 1 ст. 5 - на те, що позбавлення його свободи з 23:00 год. 20 листопада до 13:30 21 листопада 2004 року не було задокументоване і його процесуальний статус залишався невідомим у цей період; підп. «с» п. 1 ст. 5 - на те, що тримання його під вартою, яке було задокументоване об 13:30 21 листопада 2004 року, було незаконним; п.1 та підп. «с» п. 3 ст. 6 - на те, що після його затримання йому не було забезпечено право на доступ до захисника, право відмовитися від надання показань та право не свідчити проти себе. Заявник також скаржився за іншими статтями Конвенції, які Європейський суд в подальшому визнав неприйнятними. Європейським судом було констатовано порушення процесуального аспекту ст. 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю повного та ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження з боку працівників міліції, оскільки такі твердження розглядались виключно судами під час дослідження прийнятності доказів. Обсяг такого розгляду обмежувався допитом працівників міліції, підсудних та одного свідка. За його результатами суди віддали перевагу показам працівників міліції, не вчинивши при ому заходів спрямованих на усунення розбіжностей між точними та конкретними твердженнями заявника та твердженнями працівників міліції.

Відсутність порушення матеріального аспекту ст. 3 Конвенції було констатовано у зв'язку з відсутністю медичних та інших доказів жорстокого поводження, а відтак, і неможливістю встановити «поза розумним сумнівом», що заявника було піддано поводженню, забороненому вказаним положенням Конвенції.

Європейським судом було констатовано порушення підп. «с» п. 1 ст. 5 Конвенції у зв'язку з тим, що тримання заявника під вартою з 23:00 год. 20 листопада до 13:30 21 листопада 2004 року було незаконним, оскільки воно не було належним чином задокументовано і, таким чином, процесуальний статус заявника залишався невідомим у цей період.

Порушення підп. «с» п. 1 ст. 5 Конвенції також було констатовано у зв'язку з тим, що тримання заявника під вартою на підставі протоколу затримання від 21 листопада 2004 року було свавільним та таким, що не відповідає вимогам вказаного положення Конвенції, оскільки, заявник тримався під вартою до 24 листопада 2004 року не на підставі відповідного судового рішення, а на підставі вказаного протоколу, в якому, зокрема, зазначалось, що заявника було ідентифіковано очевидцем, як особу, яка вчинила злочин, але при цьому не було вказано, хто був цим очевидцем і чи справді ця особа була такою, а отже такий протокол не містив посилань на фактичні обставини, які б могли

переконати незалежного спостерігача в тому, що існувала обґрунтована підозра у вчиненні заявником злочину.

Порушення п. 1 та підп. «с» п. 3 ст. 6 Конвенції було констатоване в зв'язку з тим, що заявнику не було забезпечено право на захист та право не свідчити проти себе, оскільки:

- заявник мав право на доступ до захисника з самого початку його допиту 21 листопада 2004 року і Європейським судом не було встановлено жодних вагомих підстав для його обмеження в такому праві у цей період, а також наявність будь-якої відмови заявника від цього права. Однак захисника йому не було надано. Крім того, зізнання у вчиненні злочину, надані заявником того дня, в подальшому було використано судом під час його засудження, що призвело до того, що право заявника на захист було неоправно порушено;

- обставини справи вказують на те, що відсутність захисника на початковій стадії досудового слідства вплинула на реалізацію заявником його права відмовитися від надання показань та права не свідчити проти себе. Так, 21 листопада 2004 року заявника було допитано в якості свідка, незважаючи на те, що стосовно нього та інших осіб було порушено кримінальну справу. В ході такого допиту за відсутності захисника заявник, якого було попереджено як про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань, так і про право не свідчити проти себе, міг заплутатись у своїх правах;

- незважаючи на те, що заявнику було призначено двох захисників, його було неодноразово допитано виключно в присутності захисника, якого йому було призначено слідчими органами. При цьому, не було жодних підтверджень того, що захисник, якого запросив батько заявника, був належним чином повідомлений про такі слідчі дії.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ, СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* скарги за статтею 3 (щодо стверджуваного жорстокого поводження та відсутність ефективного розслідування щодо цього), пунктом 1 статті 5 (щодо незаконності затримання заявника та досудового тримання його під вартою), пунктами 1 та 3 статті 6 (щодо права на юридичну допомогу та права не свідчити проти себе) Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві - неприйнятними;

2. *Постановляє*, що не було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції;

4. *Постановляє*, що було порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незадокументованим триманням заявника під вартою з 20 до 21 листопада 2004 року;

5. *Постановляє*, що було порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку триманням заявника під вартою на підставі протоколу затримання від 21 листопада 2004 року;

6. *Постановляє*, що було порушення пунктів 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

7. Постановляє, що

(а) що протягом трьох місяців від дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику наведені нижче суми, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 14 000 (чотирнадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, які можуть нараховуватись;

(ii) 2 000 (дві тисячі) євро компенсації судових витрат разом з будь-якими податками, які можуть нараховуватись заявнику, які мають бути виплачені на банківський рахунок представника заявника, пана А. Буценка;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»